

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ В УЧНІВ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ

Недзеленко Ю. А.

*Студентка факультету математики,
фізики, комп'ютерних наук і технологій
Науковий керівник – доц. Холковська І. Л.*

На сучасному етапі розвитку одним з найважливіших завдань психологічної науки є формування творчої особистості та її творчого способу мислення, яке давно є актуальним і перетворилося у соціальну необхідність. Розвиток суспільства на даному етапі формується при нових умовах та перспективах.

XXI століття – час бурхливого розвитку науки, техніки та високих технологій. Це цікавий етап розвитку нових можливостей людської цивілізації. Розвивати творчу особистість в цей час є одним з важливих аспектів виховного процесу. Адже творчість є однією зі значущих сторін людської краси. Ще з дитинства батьки нам прищеплювали любов до творчості, допомагали в розвитку наших здібностей. Також питання розвитку творчої особистості постало перед сучасною національною школою України. Тому важливим завданням вищої педагогічної освіти є цілеспрямована підготовка майбутніх учителів до розвитку творчих здібностей вихованців.

Підлітковий вік – складний перехідний етап особистості від дитинства до дорослості. Віковий період цього етапу – з 11-12 до 16-18 років, але за визначенням Організації Об'єднаних Націй, підлітковий вік – з 10 до 19 років (в різних джерелах цифри можуть відрізнятись). Характеризується цей вік різними змінами, що може бути пов'язане зі статевим розвитком та формуванням, а також і входженням у доросле життя. В цей період особистість переживає такі відчуття, як збудливість, імпульсивність і часто безконтрольний порив до статевого життя. Провідною діяльністю в підлітковому віці є інтимно-особистісне спілкування з однолітками.

Виокремлюють низку факторів, що впливають на розвиток творчих здібностей у підлітковому віці:

- зовнішні, до яких можуть належати такі фактори мікросередовища, як: позиція і система сімейного виховання, вплив школи і контакт з ровесниками;
- внутрішні: вікові й індивідуально-психологічні особливості особистості (унікальна особливість психіки кожного індивіда), найкраще проявляється у темпераменті, характері та здібностях, потребах, емоційній, пізнавальній, вольовій і розумовій діяльності, статеві відмінності.

Творча діяльність людини залежить від своєрідної здібності, яка була охарактеризована завдяки теоретичному аналізу і отримала назву креативність. Креативність (від латин. creatio – створення) – це творча, новаторська діяльність; творчі здібності індивіда, що характеризуються здатністю до продукування принципово нових ідей і входять до структури обдарованості як незалежний фактор. Під креативністю розуміють здатність породжувати незвичні ідеї, відхилятися в мисленні від традиційних схем, швидко вирішувати проблемні ситуації [1]. Креативне мислення має великі привілеї в бізнесі, науці, культурі, мистецтві, політиці. У цілому, там де розвинена конкуренція і у всіх динамічних життєвих ситуаціях. В цьому і полягає цінність креативності для суспільства.

Поняття «творчість» ми чуємо майже кожного дня, це слово в нашому лексиконі є знайомим і досить активним у використанні. Тому щоб розкрити поняття

творчої особистості, ми маємо якнайповніше розкрити поняття «творчість», звертаючись до потрібних інформаційних джерел.

Творчість – це розумова й практична діяльність, результатом якої є створення оригінальних, неповторних цінностей, виявлення нових фактів, властивостей, закономірностей, а також методів дослідження і перетворення матеріального світу або духовної культури; якщо ж він новий лише для його автора, то новизна суб'єктивна і не має суспільного значення [2, с. 5].

Видатний радянський психолог Л. Виготський висвітлює свою думку з питань творчості і зазначив, що «творчою ми називаємо таку діяльність, яка створює щось нове, однаково, чи буде це створене творчою діяльністю будь-якою річчю зовнішнього світу або побудовою розуму або почуття, яке живе та виявляється тільки в самій людині [3, с. 237].

Науковці вважають, що творчість є необхідною умовою існування і все, що виходить за межі рутини і в чому міститься хоч йота нового, зобов'язане своїм походженням творчому процесу людини [3, с. 238].

В. Моляко розкривав сенс творчості у контексті психології: «під творчістю розуміють процес створення чогось нового для даного суб'єкта». Тому зрозуміло, що творчість у тій чи іншій формі не є талантом "обраних", вона доступна кожному. І школяр, який засвоює нові знання, розв'язує нову, незнайому задачу, і робітник, який виконує нове технічне завдання, і комбайнер, якому потрібно в процесі збирання врожаю врахувати вологість колосся, напрямок вітру, – всі вони займаються творчістю, розв'язують творчі задачі [4, с. 3].

Творча особистість, як зазначають дослідники, це такий тип особистості, для якого характерна стійка, високого рівня спрямованість на творчість, мотиваційно-творча активність, що проявляється в органічній єдності з високим рівнем творчих здібностей, які дозволяють їй досягти прогресивних, соціально та особисто значущих результатів у одній або кількох видах діяльності [5].

Творчу особистість О. Кульчицька описала такими властивостями: виникнення спрямованого інтересу до певної галузі знань ще в дитячі роки; зосередження на творчій роботі, спрямованість на обраний напрям діяльності; велика працездатність; підпорядкованість творчості духовній мотивації; стійкість, непоступливість у творчості, навіть упертість; захоплення роботою [6, с. 27].

Творчі здібності – успішність виконання творчої діяльності, від якої залежить сукупності індивідуально-психологічних особливостей особистості.

Основні компоненти творчих здібностей особистості, які стосуються навчально-творчої діяльності, були висвітлені в психолого-педагогічній науці:

1. Мотиваційно-творча активність і спрямованість особистості.
2. Інтелектуально-логічні здібності.
3. Інтелектуально-евристичні, інтуїтивні здібності.
4. Світоглядні властивості особистості.
5. Моральні якості, які сприяють успішній навчально-творчій діяльності.
6. Естетичні якості.
7. Комунікативно-творчі здібності.
8. Здібності до самоуправління особистості своєю навчально-творчою діяльністю [7, с. 360].

Вітчизняні вчені трактують природу здібностей з позицій діяльнісного, функціонально-генетичного та суб'єктного підходів. В цих позиціях висловлена думка про те, що: здібності, як властивість людини; здібності можуть передаватися генетично; здібності, необхідна складова життєдіяльності особистості.

М. Махмутов проаналізував стан шкільної освіти і помітив, що у традиційному навчанні всі знання, вміння і навички отримують шляхом репродуктивного засвоєння, що розвиває пам'ять і навички репродуктивного мислення. Навички продуктивного і творчого мислення є наслідком репродуктивного засвоєння. Тобто базою будь-якої творчості є конкретні знання, навички й уміння. Це положення суттєве для вирішення проблеми творчого розвитку у процесі навчання (базовий зміст освіти повинен якісно засвоюватися). Проте цього недостатньо для розвитку пізнавальної самостійності і творчості школярів [8, с. 31].

У виховному процесі сучасної ЗЗСО вчителі приділяють увагу розвитку всіх компонентів творчих здібностей, а саме: інтелектуально-евристичним (креативності); інтелектуально-логічним, самоорганізаційним, комунікативним та естетичним, мотиваційно-творчій активності.

Для формування світоглядних властивостей творчої особистості, моральних та естетичних якостей, що сприяють успішній навчально-творчій діяльності, комунікативно-творчих здібностей вважаємо доцільним залучення учнівської молоді до діяльності у гуртках, студіях, секціях, факультативах. Також учителі мають практикувати у школі творчі звіти груп художньої самодіяльності, організовувати шкільні та персональні виставки дітей, де учні матимуть змогу представити свої творчі роботи, реалізувати творчі здібності [10].

Творчі здібності є сукупністю індивідуально-психологічних особливостей особистості, що є основою успішного виконання творчої діяльності. Щоб розвивати творчу особистість, вчителів треба прикласти чимало зусиль, знань, умінь і професійних навичок. Для цього потрібно використовувати різні методи, щоб формування проходило успішно. Ще з дитинства батькам потрібно розвинути в дітей любов до творчості, а вчителям в школі це систематично вдосконалювати. Людям потрібно розвиватися всебічно, щоб намагатися оригінально думати, створювати нові цікаві ідеї, які допоможуть в подальшому суспільстві.

Література

1. Павлюк Р. Креативність як складова частина професійної підготовки майбутніх учителів. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/16_NPM_2007/Pedagogica/22154.doc.htm;
2. Московская С. Педагогика будущего. Синтез искусств. Звук и цвет. Санкт-Петербург: 1995. 96с.
3. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте. *Психология развития ребенка*. Москва: Смысл-Эксмо, 2003. С. 235-326;
4. Моляко В. О. Актуальні соціально-психологічні аспекти проблеми обдарованості. *Обдарована дитина*. 1998. №1. С.3 – 5; 2, с.2 – 6; 3, С.2 – 5;
5. Пашнев Б. К. Психодіагностика обдарованості. Практична психологія та соціальна робота. Київ, 2005. 322с.
6. Кульчицька О.І. Складові біографії творця. *Обдарована дитина*. 1998. № 3. С.27-32.
7. Пономарева Р. А. Креативный потенциал технически одаренной личности: природа, структура, критерии, развитие. *Українська психологія: сучасний потенціал*. Т.ІІ Київ, 1996. С.352 – 361.
8. Гергель Є. Л. Сучасний стан вивчення проблеми креативності в зарубіжній та вітчизняній психології. *Вісник Харківського університету*. Харків, 2001. № 517. С. 26-31;
9. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности: Основы педагогики творчества. Изд-во Казан. ун-та, 1988. 236 с.
10. Протас О. Л. Розвиток творчих здібностей учнів в умовах загальноосвітнього навчального закладу. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2014. № 3. С. 26-29. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2014_3_7.

11. Холковська І. Л. Готовність студентів педагогічного університету до розвитку творчого потенціалу учнів. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія*. 2020. Випуск 61. С. 167-173.
12. Холковська І.Л., Галузьяк В. М. Особистісно-професійна готовність педагога до роботи з обдарованими дітьми. *Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами*: Збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. Вінниця: Меркьюрі-Поділля, 2018. С. 158-162.

ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ ЯК ПРОВІДНА ІДЕЯ ВИХОВАННЯ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Осадчук Т.

*Студент факультету історії, права і публічного управління
Науковий керівник – доц. Волошина О. В.*

Виховання – складний і багатогранний процес впливу на людину природних і соціальних факторів (навколишнього середовища, сім'ї, школи, колективу, громадськості, засобів масової інформації, літератури, мистецтва) в якому здійснюються соціалізація індивіда, становлення і розвиток його як особистості протягом усього життя. Виховання включає в себе освіту і навчання.

У розвитку людини виявляється загальне й особливе. Загальне властиве всім людям певного віку; особливе вирізняє окрему людину. Особливе в людині називають індивідуальним, а особистість з яскраво вираженим особливим – індивідуальністю.

Актуальність дослідження полягає у висвітленні важливості розвитку індивідуальності крізь призму історичного розвитку та формування прогресивного та успішного людства.

Мета статті: аналіз історичного розвитку індивідуальності та аналіз основних засад Нової української школи, що базуються на ідеях дитиноцентризму.

Індивідуальність – це сукупність своєрідних особливостей і певних властивостей людини, які характеризують її неповторність і виявляються у рисах характеру, у специфіці інтересів, якостей, що відрізняють одну людину від іншої. З латинського *individuitas* означає неподільність.

Індивідуальність визначає людину як автора власного життя, як творця унікального життєвого шляху, носія багатогранної неповторності, авторського світогляду. Індивідуальність визначається створеною нею духовно-практичною реальністю, що є сукупним результатом саморефлексії, совісті як особистого морального імперативу добра, віри як засобу поєднання макро- і мікрокосму, що породжує людину духову.

В історії філософії уявлення про індивідуальність були тісно пов'язані з розумінням поняття «індивід». Початком їхнього формування вважають ідеї давньогрецьких атомістів Демокрита і Левкіппа, які трактували атоми як якісно своєрідні елементи буття, що мають певні форми і положення. Давньоримський філософ Сенека застосовував термін «Індивідуальність» на позначення окремої істоти, яка має свою специфіку. У середньовіччі схоластиці поняття стосувалося тільки людини. В епоху Відродження індивідуальність окремої особи розглядали лише у зв'язку з традиційним суспільними типами, на цьому положенні